Ч. 39. Pocztowa należytość opłacono ryczałtem. Львів, неділя 22. вересня 1929. Рік XXXI.

Виходить що тижня в неділю.

Адреса редакції і адміністрації: „Свобода“, Львів, Ринок 10, II. пов.

СВОБОДА

СЕЛЯНСЬКА ГАЗЕТА

Орґан Українського Національно-Демократичного Обєднання.

ПЕРЕДПЛАТА виносить в краю: місячно 80 сот., чвертьрічно 2 зол. 20 сот. В Америці 2 дол. річно. Зміна адреси 50 сотиків. Поодиноке число коштує 20 сот.

Телеф. Редакції: 29-41. Телеф. Друкарні: 29-25.

Не рахуймо на слабість ворога.

Гуртуємось в рядах Українського Національного Демократичного Обєднання. Чому? — Бо Обєднання не робить ріжниці в народі, обєднує в собі всіх українців без ріжниці — селян, робітників і інтеліґенцію, дбає про добро цілого українського народу і стремить до його волі і добробуту. Таке обєднання дуже не на руку нашим ворогам, які дуже добре знають силу обєднаного народу, і тому вони найбільше нападають на Укр. Нац. Дем. Обєднання.

З другого боку таке обєднання нашого народу не подобається нашим ріжним соціялістам, які хотіли би розбити нарід на кляси, щоби окремо гуртувались робітники й селяне й окремо інтеліґенція, яку вони називають буржуазією. Навіть наших селян вони хотілиб між собою поріжнити, ділючи їх на богатших і бідніших, та хотілиб бідніших єднати з такими-ж польськими селянами, щоби разом виступати проти багатших своїх українських селян. Отже й свої таки люде, що називають себе радикалами, сельробами чи комуністами, також не дають спокою Обєднанню за те, що воно єднає при праці для народу всі українців без розбору.

Направду не треба великого розуму, щоби сказати, який спосіб для нас кращий — чи боротися з ворогами разом всім народом, чи мати перед собою ворогів і сваритися між собою. Та й трудно повірити, щоби ходило про добро народу тому, хто розбиває народні сили. Проте є такі та й не мало їх. Ріжних партій маємо стільки, що певно моглиб нам позавидувати їх анґлійці, як би це було щось добре. Але анґлійці мають всього три партії і то одна вже на схилку, бо й три партії для них за багато і мабуть скоро будуть їх мати лиш дві. Порівнаймо, як маються анґлійці зі своїми трьома партіями і як маємось ми українці з десятьма партіями, то побачимо, що краще: анґлійці панують над пів світом, а ми?.. Та що й казати!...

Хіба не треба доказувати, що та ціла купа наших партій вїдає на Українське Національно Демократичне Обєднання більше, як на ворогів народу. Отже Обєднання має проти себе і зовнішних ворогів народу і ворогів таки серед власного народу. Є це дуже тяжке становище і не дивно, що дехто тратить голову і часом не знає, що робити, звідки починати боротьбу з ворогами, яких так багато.

Отже — звідки починати? Річ проста: починаймо від себе! Скажім собі раз на завсігди, що в боротьбі ніколи не треба рахувати на слабість ворога. Лише? — Лише на власну силу! Не радуймось, коли будуть в клопотах наші противники, чи коли зле будуть стояти справи наших ворогів. Бо клопоти противника пройдуть, справи ворога направляться і наша радість скоро переміниться в смуток. За те радіймо, коли наша сила росте. **Наша сила є невичерпана, наша справа є слушна, за нами правда.** Отже, коли ми досить розвинемо нашу силу, то для нас не будуть страшні ні противники ні вороги, хоч би вони були і як сильними. На що вже Анґлія була сильною, а проте мусить крок за кроком відступати перед силою своїх кольоній і дає їм волю.

Візьмім наше Українське Національно Демократичне Обєднання хоч би тепер... Тож всі инші українські партії під Польщею разом не мають такої чисельної сили, як Обєднання. То хіба так трудно боротися нам з нашими внутрішніми ворогами і противниками? Та вони навіть не будуть пробувати виступати проти Обєднання, коли побачуть, що та наша чисельна сила є тісно связана партійною карністю і в кожній справі буде виступати як один муж по наказу свого проводу. Всі свої надії вони покладають лише на те, що їм вдасться збаламутити людей, зневірити їх у сили своєї орґанізації — Обєднання. Наша внутрішня сила розвіє ті їх надії і тоді щезнуть всякі непотрібні партії і тоді здоровші партії напевно договоряться з Обєднанням і стануть в одну лаву боротьби за потоптані народні права.

Ні на хвилю не забуваймо, що наша перемога не в слабости ворога, а у власній силі! Наша сила — це Українське Національно Демократичне Обєднання! Сила Обєднання спочиває в орґанізації і карности. Скріплюйно нашу силу!

Починаймо з села. Чи вже в кожному селі згуртовані члени Обєднання в місцевій орґанізації? Коли ні, то треба поспішитися, скликати партійну нараду в громаді і вибрати місцеву управу орґанізації. З тим треба спішитися, бо до листопада мусять по всіх повітах відбутися повітові народні зїзди, на них мусить кожне село вислати своїх представників, а представників вибірають громадські орґанізації.

За селом піде повіт, а коли й у повітах поставиться справу як слід, то наша орґанізація буде налагоджена в цілому краю. А це є запорука нашої сили й нашої перемоги над нашими ворогами.

Памятаймо, що наша перемога не в слабости ворога, а в нашій власній силі!

Наші партійні справи.

Долинщина.

Дня 11. серпня відбулася довірочна нарада під проводом Йосифа Косила госп. з Лисович і відпоручників сіл судового повіта в справах орґанізаційних. Присутних було 250 селян, священників, міщан, робітників і жінок. На нараду приїхали посли Максимович і Струтинський. В часі промови посла Максимовича явилася місцева поліція і заборонила довірочні збори з причини, що запрошуючі не знали декотрих присутних — точно по імені. Натомість на інтервенцію послів згодився командант поліції на публичне посольське справоздавче віче. Віче відбулося з наміченою програмою і лише делеґатові „Сільського Господаря“ зі Львова інж. Йосикові поліція не дозволила виголосити реферату і він тільки в формі запиту і побажання до посольського Клюбу намітив потреби і вагу орґанізації хліборобського населення. По звітах з діяльности УПР і нашої партійної орґанізації та після докладу про наше рідне шкільництво віче ухвалило відповідні резолюції і одобрило діяльність Української Парляментарної Репрезентації.

Вічовий рух.

Ярославщина не падає духом.

Ярославщина — це, так би мовити, наші західні „креси“. Досить перед Сяном тяжко нам жити, а за Сяном ще тяще. Проте і там наш нарід не падає духом і бореться з вірою у кращу будуччину. В той район виїхав наш посол Максимович і відбув там ряд віч, з яких подаємо кілька звідомлень.

Дня 18-го серпня відбулося віче в селі **Пискоровичах.** Нарід з одушевленням витав українського посла, бо до цього часу заїздили туди лиш польські посли. Великий здвиг народу з дооколичних сіл виповнив площу серед села. З увагою і захопленням вислухали присутні звіту з діяльности Укр. Парл. Репрезентації, а потім висказували свої жалі, нарікаючи на важке економічне положення з причини частих виливів ріки Сяну і пятнуючи намагання польщити місцеву українську школу. Віче одноголосно одобрило дотеперішню діяльність наших послів і приняло резолюції за рідною школою. — Село Пискоровичі є національно свідоме. На 500-кількадесять хат є всього 20 польських родин, які живуть там вже від кількадесяти літ. Для них побудовано в селі заходом місцевих дідичів кн. Чарторийського і гр. Замойського великий костел з плєбанією, захоронку з матечками, для них не бракло ніколи матеріяльно-моральної помочі, але це не збільшує їх числа. Всякі зусилля побільшити число польських парохіян розбиваються о непохитне становище національно свідомого українського населення.

Дня 25-го серпня відбулося віче в селі **Лежахові.** Предсідник віча Іван Глиняний висказав в теплих словах подяку партії Укр. Н.-Д. Обєднання і Укр. Парляментарній Репрезентації, що не забувають за наш нарід висунений найдальше на захід наших земель. Посол Максимович, витаний незвичайно щиро зібраною громадою, виголосив реферат про наше політично-національне положення, життя економічне, потребу його орґанізації і т. д. Віче одноголосно ухвалило резолюції в справі рідного шкільництва і довіря УПР. Місцевий парох о. Наконечний і парох Сіняви о. Мельничук, вказуючи на дотеперішню успішну працю селянства у всіх ділянках нашого народнього життя, запевнювали, що наші окраїни, мимо переслідувань зі всіх сторін, стоять і стоятимуть при своїй вірі і ніколи не заведуть сподівань українського народу.

На день 1-го вересня запросили свідомі селяни посла Максимовича на віче до села **Теплиці.** По Службі Божій зібрався народ коло одноповерхової камениці, в котрій міститься читальня „Просвіти“, кооператива і „Луг“. Місцевий парох о. Заремба отворив гарними словами віче, дякуючи Укр. Парл. Репрезентації, що памятає за Ярославщину скривджену при соймових виборах. Тепличане скаржилися на ріжні державні тягарі, а зокрема на спольонізовання трьох місцевих народніх шкіл і брак хоч би одного українського учителя на 5 місцевих сил. Віче ухвалило резолюції в шкільних справах і повне признання Укр. Парл. Репрезентації за дотеперішню діяльність. — Село Теплиці є найдальше висунене на північний захід. Національна свідомість завважується передовсім у молоді, яка пильно працює в аматорському театральному гуртку і в тов. „Луг“. — Староство в Ярославі стягає від читальні „Просвіти“ за кожне позволення на театральну виставу 5 зол. на „Ліґе Оброни Повєтшней“. Неначебто так закон велів... Але молодь не зражується і працює, поскільки вистає сил.

Після повені і граду.

Найсвідоміші наші села в Ярославщині — Пискоровичі, Лежахів і Дибків навістило в цьому році страшне нещастя: два рази на весні вилляв Сян і спричинив в посівах великі шкоди, а дня 21-го червня вибив все до чиста град. Град, 5—6 деκґ. ваги, падав через 18 мінут і зробив неімовірні шкоди. Заразже зїхала комісія і людям обіцяно негайну поміч в натурі. Провірені шкоди виносили в Лежахові 1.500 морґів знищених засівів, вартости 450 тисяч зол., а в Пискоровичах знищених більше як 2.000 морґ. на 600 тисяч зол. шкоди.

Бідняки селяне вірили в обіцянку і дожидали помочі, в надії, що зможуть ще посіяти мішанку, гречку і т. п. Час минав, 30 км. ходили, їздили до Ярослава до староства, аж вкінці діждалися. По 6-ох тижнях прийшли фактури з Банку Рольного в Ярославі до Пискорович на суму 7.000 зол. разом з векслем, який мусіло підписати шістьох багатших громадян, і до Лежахова на суму 2.013 зол., також з векслем до підпису. Векслі з 13 відсотками мають бути сплачені 11-го січня 1930 р.

Викупили люде фрахти і привезли насіння до села. Показалося, що гречка, горох, мішанка, як насіння в дуже лихому стані, хоч фактуровані у високій ціні. Розпука взялася людей. Час на посів спізнений, насіння на поживу зовсім не годиться, щей до того треба дати вексель тим шістьом, які до Банку підписали вексель за цілість. Дехто взяв того насіння і посіяв, та воно не зійшло. В більшости осталось насіння на складі в громадській канцелярії і його сторожать по черзі громадяне, що виставили векслі. Громадяне зверталися до старости, щоби Банк забрав собі те насіння, але дістали відмовну відповідь. Вкінці рішили люде звернутися ще до Укр. Комітету Допомоги потерпівшим від повени і просити безпроцентової довгоречинцевої позички на закупно потрібного насіння під озимину.

По широкому світі.

Італійський диктатор Мусоліні вже кілька літ тримає італійців дуже коротко. Не тільки всі урядові посади, але й парлямент обсадив самими фашистами, себто членами фашистівської партії, яку сам створив. Не фашист не мав в Італії ніякого голосу. Мусоліні видко й на своїх людей в керуванні державою не дуже надіявся, бо сам тримав у своїх руках аж 7 міністерств. Він був і премієром і міністром закордонних справ і військових і маринарки й повітряної фльоти і кольоній і публичних робіт. Його диктатуру осуджували, ворожили їй скорий упадок, а вона трималася. Мало того! Тепер Мусоліні каже, що ціла Італія так пересякла фашизмом, що навіть не потрібна вже окрема партія. Цю свою партію Мусоліні хоче розвязати, бо вона зробила свою роботу і більше не потрібна Тепер вже й всіх міністерств не потрібує тримати в своїх руках сам Мусоліні і він зложив цілий кабінет міністрів. Міністрами поназначував своїх дотеперішних заступників в окремих міністерствах, які весь час працювали під його рукою. Так одна людина при помочі сильної організації і залізної дісціпліни в тій організації переродила кількадесятьміліоновий нарід.

— **Болючу справу національних меншостей** неначе бояться зачіпати на Лізі Націй. Досі лиш одиниці, як представник Канади, Німеччини й Литви, осмілились ширше зачепити це питання й остерегти Лігу Націй перед тою небезпекою, якою грозить питання нац. меншостей. Але в Лізі є за богато таких держав, які грішать проти нац. меншостей, і вони стараються легковажити це питання, надіючись, що дадуть собі раду зі своїми меншостями, себто — приборкають їх. Роблять так, як хворий з недугою, яку запускає так довго, поки не стає запізно лікуватися.

Ось і цього року, на сесії Ліги, яка саме відбувається в Женеві, справу нац. мешостей знов порушив литовський представник Вальдемарас і німецький Штреземан. Зокрема Вальдемарас підкреслив справу України, яка є навіть більша, як незалежна Польща, і є також на шляху до своєї недалекої незалежности. Українцями, яких рахується нац. меншістю в кількох державах, і самою Україною Ліга Націй не цікавиться, а через це вона може скоро опиниться в прикрому стані. Проте і на цей раз не дуже звернено увагу на це питання а деякі делегати виявляли зрозуміле незадоволення, що його порушується.

Більшу увагу звернула на себе промова Штреземана, хоч також не богато делеґатів притакувало йому, коли домагався належної оборони національних меншин. Випливає це з того, що богато делеґатів все таки не здає собі справи з важности питання нац. меншостей. Але такий стан вже довго не потріває. Адже всі прагнуть вічного мира, а в світі щораз сильніщає переконання, що мир так довго не може бути певний, поки всі народи не будуть вільними. Скоро довідаються про це й глухі делеґати в Лізі Націй.

Біда з Палестиною! Англійські війська привернули вже в Палестині спокій. Палестинські події зворохобили всіх арабів, які живуть поза Палестиною, і тепер до Палестини вдерлося кілька дуже войовничих арабських відділів, які не дадуть спокою жидам. Разом з арабами бунтуються деякі англійці в Англії і домагаються від уряду, щоби просто зрікся опіки над Палестиною, яка не приносить Англії ніякої користи, а тільки самі шкоди. Вони радять відступити ту опіку італійцям, а в польській пресі появились голоси, що та опіка повинна припасти Польщі, яка має в себе дуже багато жидів. Якби то з тою польською опікою було, то трудно сказати, але, що тоді не один наш хлопець у війську побачив би Палестину, то певне.

Невдача хруня в Женеві.

Недавно відбувся в Женеві світовий конгрес національних меншостей. Значіння такого конгресу не таке то велике, бо кожна держава більше рахується з силою якоїсь національної меншости в себе дома, як зі всіма нац. меншостями, що радять поза її кордонами; але все таки з конгресу залетить щось і туди, де кується політика держав. Тому кожна держава старається, щоби на таких конґресах падало як найменше слів гіркої правди про її порядки.

Особливо турбується такими конгресами Польща, якій дуже не подобається, що її громадяне не поляки виносять у світ, як то їм тут живеться. Тому вона заварила якусь кашу з поляками з Німеччини, щоби звести конґреси нац. менш. на ніщо, а цього року поляки вислали до Женеви на конгрес українця посла Богуславського з одинки, який мав хвалити польські порядки й заявити, що українцям тут дуже добре живеться. Але ця штука не вдалася. В конгресі брали участь наші посли з Укр. Нац. Дем. Обєднання і запротестували проти того, щоби український нарід заступав на конґресі хрунь.

Послові Богуславському вже навіть видали були леґітимацію і дозволили брати участь в нарадах, але потім заперли перед ним двері та постановили, що хрунь не може представляти жадного народу. Звичайно — вбрали ту постанову у делікатну форму, але це не зміняє справи. Хрунь повинен задовольнитися доступом до панського корита.

Ріжні вісти.

— Анґлія вислала ноту до Рад. Союзу, в якій предкладає розпочати переговори в справі навязання взаїмовідносин обох держав. Рад. Союз згодився на це. Представники обох держав малиб зустрітися при кінці вересня в Льондоні.

— Словацька народня партія відбула недавно зібрання, на якому було до 15.000 осіб. Партія домагається для Словаччини теріторіяльної автономії.

— Мек Дональд в розмові з одним парижським кореспондентом запевняв про дуже велику приязнь Англії до Франції. Німці кажуть, що ті запевнення треба розуміти якраз навпаки. Може й мають слушність.

— Болівія і Параґвай в Південній Америці, які задерлися між собою під кінець минулого року за пограничні землі, тепер помирилися і навязали між собою нормальні дипльоматичні зносини.

— В Ленінграді (Петроград) виарештовано майже всіх інжінєрів, які працювали при будові кораблів. Закидають їм саботаж.

— Польщу вибрано поновно до ради Ліґи Народів. Польська преса дуже тішиться і цим вибором замазує невдачу польської політики у Ґазі.

— Більшовицько-китайська війна розгоряється на добре. Доносять про великі страти з обох боків. Китайці бороняться завзято.

— Французька преса пише, що Франція згодилась би на розоброєння, колиб при Лізі народів створено міжнародню армію, яка забезпечувалаб мир. Ще мабуть довго треба на це чекати.

На спосіб є спосіб.

Один директор копальні в Німеччині дістав з почти пачку, а в пачці був живий почтовий голуб і лист. В тому листі хтось домагався, щоби директор почтовим голубом вислав 5000 марок, а коли не вишле, то його вбють. Про це донесено поліції. Поліція казала випустити голуба і рівночасно доручила одному летунові слідкувати з літака, куди полетить голуб. Летун дійсно дослідив, де і до якого голубника залетів голуб і сфотографував той голубник. Поліція найшла власника голубника і той признався, що листа написав він зі своїм спільником.

Злочинці.

(Що робити з їх потомством.)

Є в нас така поговірка: яблоко не відкотиться далеко від яблуні. Повстало це з того, що діти вдаються у своїх батьків. Отже з добрих батьків виходять і добрі діти, а з поганих погані. Принайменше так буває у більшости і це стверджено навіть науковими дослідами.

В Америці розслідженo покоління одного злочинця за 75 літ. За цей час його рід розрісся до числа понад 1000 душ. Розслідили, яке то потомство того злочинця. Не всіх вдалося відшукати, але все таки найшли біля половини того потомства. А з тих, кого відшукали, було 310 жебраків, 50 повій (проститутoк), 7 убийників, 60 злодіїв і 130 инших злочинців.

Такі само сумні наслідки дали досліди в Німеччині і в инших краях.

Тепер дослідники злочинности людей ломлять собі голови, як би то спинити розріст потомства злочинців. Між ними найшлись такі, які радять при помочі операції робити непоправних великих злочинців безплідними. Инші радять робити це при помочі лучів Рентґена, бо стверджено, що коли відповідно насвітлювати тими лучами, то людина стає безплідною. Але те поки що радять учені, але поки ті ради війдуть в закони, то ще багато народиться дітей злочинців, які не далеко втічуть від своїх батьків.

Політичний процес в Рівному.

На 90 літ тюрми засуджено 19 чоловік в політичному процесі, що відбувся 20. серпня ц. р. в Рівному на Волині. Їх арештовано було ще в серпні минулого року. Всі походять з Полісся, а обвинувачено їх за комуністичну діяльність. Всіх оскаржених в тому процесі було 22-ох, з того 3-ох звільнено.

„РЕВОЛЮЦІЯ"

(Докінчення.)

..Дайте мені українську карточку!...

...Чи дістану у вас ґазету „Свободу"?...

...Я прошу українські взорки до вишивання!

...Маете може український співаник?...

...Дайте календар „Просвіти"! Не маєте? А календар „Червоної Калини"? Також ні? То може „Сільського Господаря"? То щож ви маєте в тій своїй буді?

Блюмові двері не зачинялися. Жид аж пейси на собі рвав, бігав, сердився.

А кожний покупець, як вийде з крамнички, не йде своєю дорогою а стане оподалік і ґейби жде на щось. Назбиралося їх вже чималий гурток, головно парубків і молодих господарів. Балакають, підсміхуються, жартують...

— Е, — що ви так всі ходите, як діти по пожички до сусіда? Почекайте я піду! — вирвався невеличкий, але кремезний парубчак, не знати з якого села і як звався. Бо то вам вже люде з цілого повіту довідалися, в чім річ, і вже без намови ходили до Блюма.

— За то — мовляли — кари не заплатиш, а що шкодить свойого допімнутися і трохи з жида „погецувати"?

І приходить той парубчак до склепу та до Блюма:

— Покажіть но мені книжки, які маєте, бо маю дома сина, а він радо читає Хочу йому книжечку купити.

Жид викотив на нього очі: — де ти, мовляв, такого сина взяв, коли ще борода мохом не поросла? Але що робити — бере з поличок книжки, кладе одну за другою на столі, хоч знає, що не продасть. Ось: „Пророцтва крульовей Міхальди", календар „Пшияцєль люду", „Нови польскі сеннік", „Пєсні кальварийске", „Леґенди і повясткі людове"...

— Ні, ні, не такі — каже махнувши рукою парубчак: Мій син не розуміє по польськи, давайте книжку нашу, українську!

— Ну, ну, що значить давай, як нема! Що за напасть така, що за розбій!

— А чому не маєш, га?! крикнув парубчак: хиба то трефне? Від нашої книжки страфишся, а від наших коґутиків ні?! А то від чого так спухло черево, га? — І тиць Блюма палицею в живіт. Цього тільки бракувало.

— Ой ґевалт! Рабусьник, гайдамака! Іди, іди, ту нема жадне України — ту є Польска... Веґ! веґ! Симця, Симця! — крикнув жид, — і Симця з бічних дверей вже біжить — та не сама а з двома молодими виростками.

Почалася шварготня, крик. Від парубка палицю відобрали і кілька стусанів йому попало. Не оставсь й він в довгу.

На крик в крамничці гуртoк біля крамнички заворушився, почулася лайка — народ став збігатися, ропотіти. — А жидівка вибігла на двір і в крик що сили:

— Гевалт! Революція! Бунт! Поліція! Ґевалт! Мордують!

І нуж з цілого міста усі сини Ізраїля — старе і мале та до Блюма на ратунок. А наші й собі гурра! наступ на крамницю.

І почалася „революція"...

Де-кому пустилася кров з носа, де-хто дістав ґулю на чолі, синяк під оком... Який де тільки поліцай був — прибіг, кричить, взиває до порядку, — але де там! Такий натовп народу, хрещеного і нехрещеного. Такий крик та гармідер, що власного слова не почуєш.

Але згодом, коли вже люде трохи вгамувалися і явилося більше поліції, настав спокій. Жиди пішли до своїх крамів, а люде стали розходитися та розїзджатися до дому. Неначе нічого й не було. Правда, декого арештували, але списавши протокол, випустили.

У тій завірюсі Блюмови таки добре перепало. Але у вечері каже він до своєї жінки:

— Ґерсти Суреню! Ґой ґоем, а ґешефт-ґешефтом. Поїдеш завтра до Львова по ту Україну — ану-ж на другий понеділок буде добрий ґиндель...

— — — — — — — — — — — — —

Від того часу у Зиська Блюма дістанеться всього, як у Львові в Базари.

— А видиш? Не навчили? — каже Гнибіда до товариша. Всього треба хотіти — а буде... Така дурниця — картка — а треба було аж „революції", щоб її тут мати...

— Здобудемо ще все — каже другий.

— Певно, що здобудемо, але треба хотіти.

Г. Михалюньо.

Листи з вакаційного побуту на Гуцульщині.

III.

(Прокурава, село, населення, храм, посвячення дому читальні „Просвіти“).

О 3 км. на полудневий захід від Шешор (а 20 км. від Косова) лежить у підніжжа розділу гірського пасма невелике, бо всього на 3 км. довге село Прокурава (з наголосом на „ку“). Убоге це село, а числить всього понад 200 чисел мешкальних домів. Земля тут неурожайна, ліси витяті і гори світять лисинами. Через те люде не мають тут заробітків і щоби не бідувати, зневолені шукати за хлібом по сусідних лісах, або й долах. Але народ тут добрий, чесний, свідомий і патріотичний. Мають у себе гарну, у зразковім стилю церкву на горбі, що красується над цілим селом, простору школу з українською мовою навчання, читальню „Просвіти“, від пару місяців „Луг“ та кооперативу, котра одначе на жаль якось ледви животіє, а жидівські дві крамниці, з продажжу пива і тютюну, дуже добре розвиваються.

В неділю 4. серпня був тут празник, бо храм присвячений св. Іллі, що припадає 2. VIII. На празник зійшлося дуже богато народу з околичних гірських місцевостий і тут щойно можна було нарозкошуватися і насититися мальовничістю правдиво гуцульських строїв жіночих і мужеських, ріжнобарвністю їх чудових вишивок. Що село — інші мотиви, що рука — інший взорець, а всі вони такі докладні! Одні цвітисті, другі пастилеві, одні ґеометричні, другі ростинні, треті звіринні, та так хапають за очі, що відорвати їх не можеш від дівчини чи молодиці, а вона аж червоніється, бо думає, що за нею так очима слідкуєш. А ґердани на шиях старших жінок, а ремінні пояси леґінів з прикрасами, а топірці з набиваними в ґеометричні лінії пацьорками, а ті павяні та струсині пера і штучні колірові цвіти, котрими клепані закосичені; — усе це так грає на очах, мигтить, манить, що глядиш і вірити тобі не хочеться, що все це народ сам вишиває, різьбить, набиває, прикрашує, і гордишся, що українська національна душа така естетична і поетична.

Але крім храму в Прокураві нині ще й друге свято. Нині посвячення будинку читальні „Просвіти“. Вартість свого „Народнього Дому“ добре видко розуміють прокурівці, коли вспіли в так малім і убогім сільци побудувати так великий, просторий і гарний дім, якого позавидувати можуть сміло не лише деякі богаті села на долах, але й місточка та повітові міста, котрі або не мають ще своїх домів, або тиснуться в невигідних будках. Тут є велика саля чит. з уряджено сценкою, кімнатка на ґардеробу, кімната для „Луга“ і льокаль для кооперативи, з просторими сіньми та верандою. Коштував він їх богато, бо тут звичайний гуцульський дім коштує 300 дол. ам., а в честь прокурівцям хай сказано буде, що вони його власними силами, власною жертвенністю і працьовитістю побудували. Той дав гроші, цей ялиць, тамтой роботу, инший підводу і т. д. і зерно до зерна, а повстала в селі станиця, яка буде підставою всього громадянського життя та світити приміром для других сіл.

Голова читальні, о. Яків Жибчин, постарався про торжественне посвячення цього дому, котре получив з празником. І свято дійсно випало величаво. Народу зібралося з дооколичних сіл велика сила і радість була дивитися на свято і довго воно не затреться в памяти учасників свята. Народній Дім, який збудовано власними силами і який так величаво посвячено, сповнить те велике завдання, яке на нього покладено.

ОСИП КУЛИКОВСЬКИЙ.

Село переродилося.

Радість своїх дома і на чужині.

І мови немає, що наші села перероджуються. Не один наш чоловік, що давніще виїхав у світ за очи, не пізнає свого села, коли тепер йому його описують. Хоч які наші села бідні, але поступ робить своє. На селах зростає свідомість, а за свідомістю йде орґанізація і з сіл щезають коршми, а на їх місці повстають народні доми, з в них читальні, кооперативи, „Луги“, „Соколи“. Зовсім не тими стають села.

Хоч і в біді, а радіє село, коли бачить успіхи своеї спільної, громадської праці. А разом з селом радіють і ті, що біда вигнала їх з рідного краю шукати на чужині кращої долі. Бо на цілому світі немає другої України, бо ніхто з роскоші її не покидав, бо кожне українське серце лине з чужини до рідного краю.

Недавно ми дістали з Чехії листа одного нашого еміґранта з села Жалиш, пов. Стрий. Читаєш того листа і веселіще стає на душі, що й село наше підноситься, перероджується і наші на чужині не забувають за рідній край і боліють його болями і радіють його радощами. Той еміґрант, Ілько Ковальчук пише так:

Одержав я зі свого села лист з 23. серпня ц. р. такого змісту:

„Дорогий друже! Жалую, що ти сьогодня не можеш бути разом з нами. У нас тепер велика зміна, як було колись. Ми вже докінчили Народній дім. Будова трівала майже три роки. Тому йшло в нас так помало, бо як сам знаєш, село є мале і бідне, а помочі не було ні звідки. Тепер ми є щасливі, що маємо вже свій дім зі салями. В одній є кооперативний склеп, у другій бібліотека разом з читальнею, а третя театральна саля. Майже кожної неділі грає аматорський гурток, а той дохід відсилаємо на рідню школу.

Пишеш до мене, до якої партії належить село? Отож наше село голосувало на лісту ч. 18. Було пару хрунів, що віддали голос на єдинку, але як сам знаєш, що майже в кожнім селі знайдеться паршива вівця, котрій не залежить на народнім життю. Але і ті хруні тепер побачили, що зробили велику помилку.

До нас наїжджає тепер часто „еґроном“ зі Стрия і має виклади що до управи землі. Так, що село було би дуже щасливе, коли би не було якихось инших перепон“.

Як я прочитав той лист, то мені стали сльози в очах, бо я можу бути „гоноровий“ на своє рідне, мале, бідне село, що не залишилося позаду инших. Як тільки подумаю пару літ тому назад... У моїм селі не було школи, церква стояла в такій дірі, що як прийшов який гість до села, то би ніколи її не найшов, як би не показали люде, а на середині села стояло два жидівські доми — в однім коршма, а в другім напроти склеп. А тепер? На тім самім головнім місці, де стояла коршма, стоїть тепер велика мурована церква, що окрашує ціле село. Напроти церкви, де колись стояв жидівський склеп, стоїть тепер українська школа з городом. Направо від церкви стоїть Народній Дім.

Скаже хто, що може село велике, багате? Ні! Село має коло 100 нумерів і нема в нім ні одного господаря, котрий мав би 15 морґів землі. Та й зарібків нема і люде ходять до сусіднього села на лан. А такий поступ села треба завдячити о. Гошовському і свідомішим селянам, які багато потрудилися для добра громади.

—

Звичайні, прості слова листа еміґранта. А скільки в них сказано і про наше село і про наших на чужині. А це не один такий випадок. Ростемо в силу і кріпне один дух у всіх українців, де вони не булиб.

НОВИНКИ.

— **В справі зборівських подій** підчас посвячення козацьких могил Президія Української Парл. Репрезентації вручила міністрові внутрішніх справ докладний опис подій з домаганням, щоби на місце виїхала окрема комісія і розслідила справу.

— **Хто кинув бомби у Львові?** Польська преса доносить, що поліція зловила 7-ох учасників бомбових замахів. Мають це бути українські студенти, члени Укр. Військової Орґанізації, в яких при арештованню мали найти револьвери і пальники до бомб.

— **Цікаву резолюцію** винесло пястівське віче в Сокалі. Віче домагається, щоби посли з одинки повернули державному скарбові 8 міліонів золотих, за які добули свої мандати.

— **1.300 подань** в справі посад учителів і учительок лежить в львівській шкільній кураторії. З того лиш до 300 осіб дістане посади. А решта буде чекати, бо нема за що відчиняти нових шкіл.

— **Бунт вязнів в Житомирі.** Російська ґазета „За свободу“ доносить, що в житомирській тюрмі збунтувались політичні вязні. Вони обезброїли варту і вбили 6 найлютіших дозорців. Тюрму окружили війська Д. П. У. При перестрілці згинуло 18 вязнів.

— **Катастрофи.** 200 осіб згинуло підчас гураґану, який шалів на південному побережу Північної Америки. Тисячі людей остали без даху над головою. — В Індіях повінь залляла 58 сіл. — На Балтійському морі затонув фінляндський пароплав, а з ним втопилося 92 особи пасажирів і залоги. — В одній фабриці в Неаполі (Італія) завалилася стеля і 10 робітників забила, а 19 ранила.

— **Пожежі.** На фільварку в Коропці, пов. Бучач, згоріла хмелярня. Шкода — 20.000 зол. — В Олесині, пов. Бережани, згоріло 15 господарств. Шкоди обраховують на 60.000 зол. Пожежа повстала з недокурка, киненого з необережности в одній шопі. — На фільварку в Нестаницях, пов. Радехів, згоріла стодола зі збіжжам. Шкода 30.000 зол. — На полях гр. Мецельского, в бобрецькому повіті, згоріла стирта збіжжа. Шкода 5.000 зол.

— **Вбивство на аматорській сцені.** В селі Мушкові на Радянській Україні застрілили в часі театральної вистави провідника комуністичної молоді Петренка. Він грав також ролю і на основі змісту штуки мав бути застрілений. Хтось використав догідну хвилю і на місце сліпого набою вложив до револьвера острий патрон. Партнер Петренка, стріляючи до нього, не знав, що має острий набій. Петренко згинув на очах численної публики. Арештовано кількох підозрілих людий, які будуть відповідати перед воєнним судом.

— **341,209.020 долярів** видали американці за один рік (до 30-го червня ц. р.) на цукорки і ріжні солодощі. Як судити по цьому, то американцям солодко живеться.

— **Підчас артилєрійських вправ** біля Козови (пов. Бережани) розірвався передвчасно гарматній набій. Одного гарматчика розірвало на куски, а другого тяжко поранило.

— **Отак літають!** Досі найскоріще літав аеропляном один анґлійський летун, який робив 532 клм. на годину. Цього летунам було за мало і недавно двох також анґлійських летунів літали — один зі скорістю 541 клм. а другий 572.8 клм. на годину.

— **Нема охотників на панську їжу.** У Вильні цловий уряд поставив на продаж 21 клґ. ікри (кавйору) по ціні 500 зол. за 1 клґ. Але у Вильні не найшлось охотників на такий присмак і ікра поїхала до Варшави.

— **Вовки.** На Виленщині появилося дуже багато вовків. Подекуди вони в білий день нападають на худобу, а то й на людей. На литовській границі вовки розшарпали литовського жовніра.

— **За трошки глини смерть.** Варварі Матвіїшин в Конюхах, пов. Бережани, треба було трохи глини для домашньої потреби. Пішла до гляняника і не вважала на те, що над нею звисала підкопана земля, хоч мабуть нераз вже чула, що земля може засипати. Почала копати, земля обсунулась і задусила її на смерть.

— **Забили хлопця** за те, що коні були в шкоді. Сталося це в Руді креховицькій, пов. Жовква. 18-літний хлопець Зендралевич вивів пасти коні і заснув. Коні зайшли в шкоду. На це надійшли парубки Василь і Михайло Ґнури і один з них так сильно вдарив спячого палицею по голові, що той перевезений до шпиталю, помер.

— **40.000 долярів** здефравдував, або попросто вкрав директор „Банку Звйонзку Спулек Заробкових“ у Вильні. Видко запізно довідався, що про це дізналась поліція, бо опинився в тюрмі.

Відділ правної поради.

Веде пос. В. Целевич.

ЗАМІТКА. У цьому відділі будемо давати відповіди на запити кож ного передплатника „Свободи“. Листовну відповідь одержить лише той передплатник, що пришле почтовий значок за 25 сот.

Про обовязкове достарчування підвод на північно-західних українських землях.

Справа постачання підвод не управильнена однозгідно в межах польської держави. В кожній дільниці обовязують окремі закони і розпорядки. Тим то ця справа належить до найбільше поплутаних і спірних справ адміністраційного права.

На північно-західних українських землях обовязують в тій справі слідуючі постанови:

1. Закон „про земські повинности“ (збірник російських законів, том VI., книга 2.) арт. 296 до 320 накладає обовязок достарчування підвод для урядників і поліції.

2. Розпорядок шефа управи теренів прифронтових і етапних з дня 4. листопада 1920 р. в справі реквізиції підвод. Цей розпорядок накладає на мешканців означених територій обовязок достарчування підвод. Право користування підводами прислуговує всім військовим і цивільним властям і службовикам тих властей, однак лишень на потреби служби. Громадські власти мають право користати з підвод однак лишень на просторі своєї громади. У всіх випадках належиться за підводи винагорода.

Однозгідно в цілій польській державі реґулює справу достарчування перевозових засобів в часі мира для війська розпорядок Президента Річи-Посполитої з дня 12. листопада 1927 (В. з. Р. П. ч. 102 поз. 883). Найважніше з тих всіх постанов, що обовязують в справі підвод, є це, що за всяку підводу належиться винагорода.

Ще в справі реєстрації воєнних інвалідів.

До нашого комунікату в справі реєстрації воєнних інвалідів, який був поміщений в одному з попередних чисел „Свободи“, подаємо додатково, як мають старатися про інвалідські грамоти інваліди, які в часі великої, світової війни служили в російській армії. Ті інваліди перебували в шпиталях російської держави, які зараз находяться в совітських республиках. Коли, приміром, інвалід був наліченні в шпиталі в Харкові, то пише до польського консуляту в Совітах, подає час лікування, назву шпиталю і військового відділу, при якім повнив військову службу, і прохає прислати йому відписи лікарських і шпитальних свідоцтв. Так само поступає тоді, коли інвалідом признали його військові власти, яких осідок находився в Росії. В Совітах є польські консуляти в слідуючих містах, а саме: в Москві, Харкові, Києві, Ленінграді, Мінську і Тифлісі. Прохання треба адресувати до того польського консуляту, до якого належить та місцевість, з якої інвалід хоче видобути інвалідські грамоти. Таке прохання не висилається прямо до консуляту, лише до польського міністерства закордонних справ в Варшаві. Адресується так:

Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Departanent „K. II. a“. — Warszawa, ul. Weirzbowa.

До такого прохання треба долучити свідоцтво убожества, бо тільки в тому випадку консулят полагодить справу безплатно. В противному случаю треба післати 3 доляри на покриття коштів переписки і розвідів. Міністерство закордонних справ пересилає прохання інваліда до властивого консуляту, який робить пошукування за інвалідськими грамотами. Якби консулят не розшукав потрібних документів, то перешле інвалідови повідомлення про це. Тоді треба таке повідомлення додати до інвалідського зголошення.

В цей сам спосіб мають старатися про інвалідські грамоти ті інваліди австрійської армії, які ранені дісталися в російський полон і в російських шпиталях лікувалися.

Інформації відносяться до всіх українських земель.

В справі прошаків.

Питання: В нашій громаді живе середнозаможний господар, який не дивлячися на це, що не є убогим, налогово жебрає. Чи є спосіб зарадити цьому?

Відповідь: В Польщі обовязує окремий розпорядок Президента Річипосполитої з дня 14. жовтня 1927 р. про поборювання жебрацтва й волокитства. Боротьбі з жебрацтвом і волокитством служать: доми добровільної праці, захисти і доми примусової праці. Зокрема арт. 25. цього розпорядку містить дуже гострі кари на таких жебраків, що мають достаточні засоби удержання. Вони можуть бути карані вязницею від шести місяців до двох літ. Крім цього можна на них наложити кару гривни від 100 до 5.000 золотих. Коли отже в якійсь громаді є такий налоговий жебрак а ніякі упімнення ні остороги не помагають, слід зробити на нього донесення до повітового суду, а він буде покараний на основі арт. 25. розпорядку.

Інформації відносяться до всіх українських земель.

Січові Стрільці на суді в Бережанах.

Ще в серпні минулого року відбулась в Бережанах довірочна нарада, скликана на підставі §. 2. закону про збори. На тій нараді, як кажуть учасники, обговорювано справу припинення міжпартійної боротьби в повіті і справу опіки над стрілецькими могилами. Поліція перевела тоді арешти і учасники тої наради сиділи довший час в тюрмі під замітом головної зради. З головної зради нічого не вийшло, а за те 6-го вересня ц. р. 32-ох б. Січових Стрільців, учасників згаданої наради, стало перед бережанським судом за те, що ніби то вони заложили і належали до якогось тайного товариства.

Оскаржених боронили: посол. Д-р Ст. Біляк, сенатор Д-р К. Троян, Д-р В. Бемко з Бережан і пос. Д-р М. Західний.

Суд засудив Петра Сагайдачного на 10 місяців, Василя Булика і Дмитра Семчишина по 6 місяців, а решту оскаржених по 2 і пів місяця тюрми. Разом всіх оскаржених засуджено на 94 місяці тюрми. Цей присуд був для всіх несподіванкою. Оборонці внесли апеляцію.

Напад муравлів.

Муравлі є дуже докучливі, а то й небезпечні в теплих краях. Нарікають на них часто наші еміґранти в Арґентині чи Бразилії. Але про якусь небезпеку від муравлів у нас ніхто не чув. А ось і в нас має клопіт з муравлями Василь Сметанюк з Печеніжина. Муравлі завзялися на його хату і що він не робив, а не може їх вивести. Спочатку насипали собі копець недалеко хати. Згодом, чи хтось їх розтрівожив, чи що, перенеслися до хати і почали гніздитися на горі. Що господар їх розсуне, знищить, то згодом вони знов десь наберуться і висиплять на горі цілу копицю. Вони роблять йому і великі шкоди, бо добираються до пасіки; один пень витяли до останньої пчоли. Сметанюк просто безрадний, а люде дивуються такій муравлиній напасти і не можуть собі пояснити, яка тому причина.

Присилайте передплату!

ДОПИСИ.

БІБРКА. **Ювилейне свято „Просвіти“** обходило тутешнє українське громадянство 4. серпня ц. р. В місцевій церкві відправлено соборну Службу Божу і панахиду за померших членів головного Т-ва „Просвіти“. Патріотичну проповідь виголосив о. М. Бобовник з Глібович Вол. Опісля рушив з церковної площі величавий похід, в якому взяли участь представники всіх читал., установ і делеґати з центральних установ зі Львова. На переді ступала бандерія, зложена зі сотні кіннотчиків у козацьких одностроях. Дальше йшли відділи Лугів, Соколів, три мішані хори, орхестра та маса народу. На площі Кредитового Т-ва, на котрій збудовано трибуну для злучених хорів бібрецької філії, стануло до співу 120 співаків і співачок у народніх строях. Голова філії д-р Я. Дудикевич виголосив привітну промову, а хори під управою п. Панкевича відспівали Заповіт Шевченка. Потім були привіти від установ зі Львова і Ходорова, співав хор, промовляв сенатор д-р Троян іменем Укр. Парл. Репрезентації, а орхестра читальні з Підборець відіграла національний гимн. На площі „Сокола“ відбувся фестин, на якому починувались Луги і Соколи, дітвора з місцевої захоронки і співав хор. Фестин скінчено скорше з причини дощу. Вкінци відбулася забава з танцями за запрошеннями.

Гість.

БОНАРІВКА, пов. Стрижів. *(Поміч при будові Нар. Дому).* Писалося вже в „Свободі“ про нашу читальню, кооперативу, Народній Дім. Було про це і в американській ґазеті. Ми тішимося тим всім, але мусимо доповнити ті ґазетні вістки. Не ми лиш в селі трудилися для Народнього Дому. І наші американці нам допомогли. В Менчестрі завязався був комітет помочі при будові Нар. Дому з 3-ох осіб: Іван Ґолей, Онуфрій Голодинський і Іван Буцьо. Той комітет зібрав і прислав на будову 52 доляри. Декотрі жертвували і по 5 долярів. З інших місцевостей Василь Ґолей прислав кількадесять долярів, а Юра Голодинський 6 долярів. Комітетові і жертводавці повисше 5 дол. зачислені в нас до почесних членів. Слід тут згадати, що Микола Голодинський з Америки жертвував 100 (сто) долярів на дзвін до нашої церкви. Всім їм велике Спасибі.

Качмарський Василь,
член читальні і кооперативи.

З дороги на кальварію.

Сидиш дома і лиш про своє село знаєш, та з ґазет хіба довідаєшся, що десь дальше робиться. А вирушиш в дорогу, то власними очима надивишся і на те, про що пишуть, і на те, що й в ґа-
Цього року ходив я з іншими на Кальварію.
зети не попадає.
Переходили село Липу, добромильського повіту. І от, про що довідуємося в тому селі:

Як пан Козловський немилосерно визискує бідних селян.

За одну фіру опалу на одного коня бідний мусить 7 днів на пана робити. За одну фіру постелі-сміття під худобу — 6 днів роботи і 5 яєць. За пасовисько від одної корови — 25 днів роботи і 1 літра масла, а від ялівки також 25 днів роботи і 2-є курчат. За день роботи в літі платить 1 зол., а в зимі 50 ґр. А яку дісціпліну тримає! 16. VIII 3-ох робітників пішло до містечка Бірчи і не замельдувалися в пана. Як повернули, дістали по кілька київ. Так-же попало сторожеві, що спізнився на службу. А то ще, коли дуже розсердиться, то потрафить казати без їжі до полудня робити. — Бідні там люде. Видко не знають, що боронитися проти таких порядків треба орґанізацією.

А по дорозі аж соромно робиться,

як люде не тримаються своєї мови і пісні.

Бачив я одну компанію, що прийшла на Кальварію. Всі були наші і лише 3 польки між ними. Коли наші співали свої українські пісні, то польки мовчали як мур. Переставали наші співати і тоді польки затягали свою пісню. За ними тягнули і наші, бо то, мовляв, все одно. Таких компаній тягнуло зі сходу більше.

А то чуєш, як наші починають з чужими говорити; неначе соромляться своєї мови. Навіть до жидів заговорюють по польськи, а в одному українському селі я бачив жида, що навіть не вмів по українськи говорити.

Ой, ви всі легкодухи... Дати би вас сюди на захід, деб ви завсігди і зі всім мусіли боротися за своє, то ви щойно тоді пізнали би, яке то дороге своє, як цінити та шанувати треба все своє рідне.

Лемко.

Видає С-ка „Діло“, зар. стор. з обмеж. пор. — За редакцію відповідає Ол. Кузьма. — З друкарні Вид. Спілки „Діло“, Львів, Ринок ч. 10.